

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема:

Методически подходи и нагласи на учители филолози към учениците с дислексия в училище

докторант: **Мария Петруду**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

област на висше образование: **1. Педагогически науки**

Професионално направление 1.2. **Педагогика**

Докторска програма: **Специална педагогика**

Научен ръководител: *проф. д.п.н. Дора Левтерова*

Рецензент: *проф. д-р Емилия Евгениева*

1. Актуалност на проблема

Разработеният проблем е актуален и изисква специално внимание в съвременната образователна практика в условията на активно дигитализираща се среда за учене. В последните години се наблюдава засилване на проблемите с четенето и писането на подрастващите, което понякога се дължи на дислексия, а в други случаи на дефицит на комуникативна практика. Това затруднява работата на учителите в процеса на ограмотяване и формиране на умения, необходими на добрите читатели. Създаването на чувствителност на учителите към съвременното състояние на проблема изисква непрекъснато наблюдение и проучване на информираността им и нагласите им, за да може да се планират подходящи мерки и техники за поддържане на тяхната текуща професионална квалификация. В този смисъл дисертационният труд има своето място в системата от изследвания в областта на проблемите, свързани с дислексията. Проучени, описани и анализирани са

системите от нагласи и оценката им за спецификата на педагогическата работата с учениците с дислексия, като е направен анонс и към възможностите подкрепата на родителите в този сложен процес.

2. Кратки биографични данни

Представената автобиография от госпожа Петриду дава основание да считам, че разработеното дисертационно изследване е резултат от натрупания практически и теоретичен опит на учител. Взаимодействието между бакалавърската и магистърските програми е надграждащо и формира умения, които гарантират научно-практическия подход в дисертацията. Госпожа Петриду има широк кръг от интереси, които дават различна от стандартно педагогическата гледна точка. Историческото мислене, което формира по време на бакалавърската си програма в комбинация със социалните аспекти на педагогиката в магистърската програма, Мария Петриду допълва с курсове по теология, както и специална педагогика. Компетентности, които ще позволят и добро прилагане на изводите от изследването в практиката.

3. Общо представяне на получените материали

Представените дисертационна разработка и автореферат отговарят на изискванията за етапа на обсъждане на разработката.

4. Съдържание на дисертационния труд

Дисертацията има обем от 194 страници и включва въведение, четири глави, библиография и приложение с въпросник. Разделът с изследването представя 72 таблици и 67 диаграми. Библиографията се състои от 334 заглавия с източници на английски и гръцки език.

В структурно отношение частите обхващат основните аспекти на изследването - теоретична постановка на проблема, изследователска програма и анализ на получените данни, приноси. Текстовото съотношението между първите три части е балансирано и следва логиката на етапите на изследването.

Уводът представя концепцията на проблема и структурата на текста на дисертацията. Още тук изследователката поставя значителни въпроси от практиката, които имат

влияние върху процеса на обучение на ученици с дислексия. Между тях се посочват разбирането на родителите и част от педагозите за ролята на интегрираните класове, както и тяхното място в процеса на подкрепа на децата с дислексия. Другата тема, която се разглежда е свързана с качеството на диагностиката на ученика с обучителни трудности. Факт е, че специалистите в областта са малко и обхващането на всички деца с този проблем е трудна задача. Не на последно място се разглеждан и начинът на осмисляне, от страна на учителя, на затрудненията у ученика, породени от дислексията. Обсъжда се и необходимостта от допълнителна квалификация на педагозите в тази посока.

Първа глава е посветена на проблема за дислексията и влиянието, което оказва върху процеса на учене. Прави се опит да се представи дефиницията, както и да се опишат различни интерпретации на причините, които поражда възникването ѝ. Тази част е синтезирана и представя широк кръг от теоретични постановки в предходните 50-60 години. Това дава основание да считаме, че докторантката е направила достатъчно прецизен преглед на литературните източници. Теоретичната част е в рамките на 40 страници прецизиран и добре организиран текст.

Втората глава представя изследователската програма. В нея са представени методите на изследване, целта и хипотезата, както и процедурата на изследване и обработката на събраните данни. В тази глава се наблюдава опит за смесване на два изследователски подхода – чрез формулиране на изследователска цел и хипотеза и формулиране на изследователски въпроси. Вероятно по тази причина целта и хипотезата звучат по-общо и дори емоционално натоварени.

Вниманието в изследването е насочено към учителите филолози, които са непосредствено свързани с процеса на ограмотяване и формиране на добрите читателски умения у учениците. Прави впечатление отговорният подход, който има госпожа Петриду в начина на подбор на респондентите на изследването. Първото, което посочва за тях, е че те са „опитни учители“, които работят в училища в различни региони в Гърция.

Изследването е проведено с въпросник, структуриран според формулираните изследователски въпроси, проследяващ нагласите на учителите и оценката им на подкрепата на родителите при работа с деца с дислексия. В този смисъл се очаква данните от респондентите да представя системата от трудности, с които се сблъскват учителите при обучение на учениците с дислексия, както е записано в хипотезата на изследването. Въп-

росникът е важен и поради това, че проучва ефекта от осигуреното за учениците с дислексия обучение в специални паралелки в училищата в Р. Гърция и начина на решаване на записването в тях от страна на родителите.

Разглеждането на тези въпроси е важен етап от процеса на приобщаване на тази голяма група от учениците в системата на общообразователното училище и постигане на удовлетворителни резултати от тяхното обучение, от една страна, а от друга създаване на предпоставки за формиране на условия за подобряване на модела на взаимодействие между родителите и учителите. В този смисъл данните събрани с въпросника може да имат значителен практически принос за системата на образование в Р. Гърция.

Трета глава е посветена на анализа на събраните данни. Те са представени коректно и следват логиката на изследването. Анализирани са по количествени показатели, на които е направен статистически и качествен анализ.

Прави впечатление, че няма представителство на млади преподаватели по език в извадката. Това се коментира от докторанта като административен проблем, но от друга страна, работата с децата с дислексия, при нивото на подготвеност на учителите по проблема, е важно да бъде поверено на хора с опит. Информирането и непрекъснатото професионално развитие е важно за качествено протичане на процесите в съвременното училище. Такава позиция заявяват почти всички от респондентите, което дава основание да се приеме, че практическите изводи, които ще бъдат направени в изследването ще бъдат приети при подходящо представяне на специалистите.

Представените данни обръщат внимание и на един сериозен въпрос, който е свързан с нарушената добрата комуникация между родители и учители. Става дума за целта на диагностиката и начина на интерпретирането на тази цел от учители и родители. Като цяло се оформя взаимно подозрение между тях, по сведенията на респондентите на изследването. За това, обаче, няма съществено основание, тъй като съобщеният процент на децата с дислексия в класовете, в които преподават респондентите, е по-скоро в ниската граница, отколкото в горната на средната стойност, наблюдавана в международни изследвания. Но този факт е важен и дава основание да се помисли как при последващо практическото представяне на получените резултати да се работи за информиране на педагогическите специалисти и подкрепата им в процеса на приемане на решението на родителите.

Направеният анализ на данните следва този аналитичен и дискуссионен стил на докторантката в резултат на което се извеждат значими изводи като: необходимостта от ранна диагностика, необходимост от преосмисляне на модела на взаимодействие с родителите, както и необходимостта от системни и устойчиви административни решения по отношение на предлаганата подкрепа на децата и учениците от тази група. Важен акцент се поставя и върху необходимостта от системно обучение на педагогическите специалисти.

5. Приноси от дисертационното изследване

Представени са 10 приноса, които следват логиката на изследователската програма.

Препоръката ми е да се направи реструктуриране, което да следва логиката на получените резултати от изследването и отражението им върху научно-практическо мотивиране на проблема.

6. Авторефератът отговаря на изискванията като обем, структура и съдържание. Преди неговото окончателно представяне за архив, се налага да бъде направена техническа корекция на текста.

Представеното в дисертационния труд изследване е на необходимото научно равнище, без претенциите да бъде изключително постижение.

Смятам, че дисертационният труд отговаря на всички изисквания за подобен род научни разработки. На тези основания и предвид общото положително впечатление от компетенциите на докторанта с професионална убеденост предлагам на уважаемите членове на Специализираното научно жури да дадат своя положителен вот за придобиване на образователната и научна степен "доктор" на **Мария Петриду**

25.06.2021

Рецензент: _____

Проф. д-р Емилия Евгениева